

På tur - tur

Banestien Års - Nibe

Leif Bertelsen

På tur - cykeltur

Banestier

Års - Nibe

**På tur - cykeltur
Udvalgte jyske Banestier
Års - Nibe**

**Leif Bertelsen
Karup 2011
leif@lgbertelsen.dk
www.lgbertelsen.dk**

**Kort © Leif Bertelsen (tegnet i perioden fra 2002 til 2011, og enkelte ældre kort er let revideret i 2011)
Foto © Leif Bertelsen
Afsnittene "Lidt om banens historie" © www.toptop.dk**

Eftertryk tilladt med kildeangivelse

Yderlige oplysninger om danske jernbaner gennem tiden - se : <http://evp.dk/index.php?page=forside>

**Forsidebilledet:
Højlandskvæg ved strandenge**

Se andre banestier på:

<http://www.lgbertelsen.dk/Banestier.html>

*Halkær sø - set fra naturlejrlads (med shelters) ved Halkær.
Få meter fra banesti Års - Nibe*

Der er mange gode fordele ved at cykle en tur: det gi'r motion, frisk luft, naturoplevelse og cykler flere samme er der socialt samvær.

Der er en smuk natur og et rigt liv af flora og fauna, samt der kan være kulturhistoriske seværdigheder ved cykelstierne - så er lejligheden til at få frisket sin historie op.

Cykelstier i Danmark, der er virkelig mange rigtig gode, men jeg har valgt et begrænset antal, og i valget har indgået, at cykelstierne skulle være børnevenlige og der skulle ikke være så mange bakker. Jeg ville også gerne vise lidt af den danske naturs forskelligheder. Valget var ikke så svært: cykelstierne skulle være cykelstier på nedlagte jernbanearealer, spredt i Jylland.

For "nybegyndere" har jeg skrevet et par gode råd - nogle erfaringer som vi har høstet på vore mange cykelture.

Hver banesti har sin charme, men hvilken af cykelstierne der er smukkeste, flottest, gi'r flest oplevelser eller ... , det må du selv finde ud af, men tænk på, at årstiderne spiller en rolle for oplevelserne. Derfor: ta' cyklen, smør en madpakke og fyld vandflasken og kom af sted. Rigtig go' tur!

Jeg siger tak til familien for tålmodigheden ved at cykle sammen med mig, med mine mange stop, for nu var der lige en smuk udsigt, en seværdighed, eller noget andet spændende, som jeg "lige skal ha' et billede af".

Leif Bertelsen
Karup sommeren 2009

2. udgave
Bogen er udvidet med flere banestier, og enkelte kort er opdateret.

Geocaching findes ved en del af banestierne <http://www.geocachingdanmark.dk/> .
Oversigtskort findes her <http://www.geo-map.dk/> .

Yderlige oplysninger om danske jernbaner gennem tiden - se : <http://evp.dk/index.php?page=forside>

Leif Bertelsen
Karup efteråret 2011

Cykelture i det åbne land er en god oplevelse for krop og sjæl - alle sanser kommer i brug.

Før cykelturen

En cykeltur på en af stierne på de nedlagte jernbanearealer giver unikke oplevelser: du ser naturen med flora og fauna, der er fred og ro, ingen stejle bakker, imponerende anlægsarbejder fra tiden omkring og lige efter år 1900, ingen biler så banestierne er meget børnevenlige og du kommer igennem byerne, så du ser "baghaverne", og du får lidt motion.

Husk cykelpumpen ...

Ved nogle af banestierne er der langt til nærmeste beboelse, så det er en god idé at have cykelpumpen og lappesager med. Det vil heller ikke være af vejen at have lidt værktøj med, så du kan udføre småreparationer - spørg din cykelhandler hvad der bør være i

Ahhh ..., modne hindbær

"reparationstasken".

Du kan købe en lille fiks taske til at fastgøre ved sadlen eller på stellet, hvor der er plads til lappesager og værktøj.

... og glem ikke plaster

Der kan ske uheld! Så vær forberedt med at have et par stykker plaster og en forbindelse med. Har du børn med på cykelturen og barnet vælter, kan et stykke plaster gøre underværker.

Harer i brakmark

Humblebi i vild timian

Det vil også være en god idé at have druesukker og salttabletter med.

Er der varmt, sveder du meget og kommer let til at mangle salt.

Når du er meget udkørt og lige mangler energi til de sidste kilometre, er det godt med lidt druesukker.

Uden mad og drikke

Du skal have rigeligt med væske med. Vand og æblejuce er godt.

Og så en god madpakke lavet med groft brød¹. Det er heller ikke af vejen at have frugt med - husk at skylle frugten inden du tager hjemmefra for dit medbragte vand er til at drikke.

Hvad ser du

Rabatter ved stierne bliver normalt ikke sprøjtet, hvorfor der er et flot flora og fauna.

Ålestrup Realskole, opført 1904

1. Vi bager selv groft brød til vore cykelture: 9 dl. koldt vand, ca. 25 g gær, salt, ca. 100 g økologisk speltgrahamsmel, ca. 100 g økologisk fuldkorns hvedemel, ca. 75 g solsikkekærner, ca. 75 g sesamfrø, ca. 75 g hakkede valnødder, ca. 500 g økologisk speltmel, ca. 500 g økologisk hvedemel. Dejen hæver koldt i ca. 8 timer. Æltes og formes til enten flutes eller boller, efterhæver i ca. 1 time og bages ved ca. 175°C i ca. 18 minutter.

Forårsbebuder - mælkebøtte og vild stedmoder

Når vi har børnebørnene med på ture på de nedlagte banestier, bliver der spurg om meget. Så vi anbefaler, at du tager en håndbog med, så du kan

Gæs på mark nord for Vrads

bestemme hvad det er du ser af planter og dyr/fugle. Du vil se insekter, som-mefugle, bier og humlebier, køer og svin på markerne, måske et rådyr eller et egern - og så et hav af planter/blomster.

Du vil også opleve, at der er sæsonens frugter langs stierne, for eksempel: skovjordbær, hindbær, brombær, blåbær, æbler, mirabeller etc.

De frugter der er langs stierne må du gerne plukke og spise - frugterne er "næsten" økologiske".

Torskemund

Skotsk højlandskvæg ved Halkær Bredning

Byerne

Når du kommer til en by, bør du se på husene og de gamle stationsbygninger.

Det er tydeligt at se, hvordan en by er vokset omkring banen.

Kirkerne

De gamle middelalderkirker er ofte et besøg værd! Desværre er kirkerne ofte aflåst, men kirkegårdspersonalet er venlige - og hvis du spørger låser personalet gerne kirkedøren op.

Oftede er der også muligheder for at få vandflasken fyldt.

... og så er der næsten altid et toilet ved kirkerne, der gratis kan benyttes.

Seværdigheder

På de kort der er ved hver banesti er der angivet nogle seværdigheder. Det er ikke alle seværdigheder der er vist, så besøg turistkontoret for at få oplysninger om den egn, hvor banestien forløber.

Skovjordbær i blomst

Ved de fleste banestier er der gode lokale informationer. Nogle af plancherne er gengivet ved beskrivelsen af banestierne.

Svaner ved Halkær Sø

Mærk verden

Det er ikke kun om sommeren det er en god idé at benytte banestierne.

Hvis du cykler efter løvfald og vælger en banesti der forløber gennem en løvskov, kan du se "skoven". Alt efter årstiden, kan du for eksempel opleve duften af planter, nyhøstet korn, nyslået græs til hø, når landmanden gøder om foråret, kreaturer der er på græs.

Lyt til fuglestemmer, vandet når du krydser et vandløb, blæsten og regnen.

Husk: Det er aldrig vejret der er noget galt med - det er påklædningen! ... så glem ikke regntøjet.

Høstarbejde ved Sunds (nord for Herning)

Mjødurt ved Herredsbæk (syd for Års)

Østerbølle holdeplads (nord for Ålestrup)

Sø mellem Them og Vrads, set gennem træbevoksning en vinterdag

St. Hansted Ådal (nord for Horsens)

Landsbyhus i Velds (syd for Ørum)

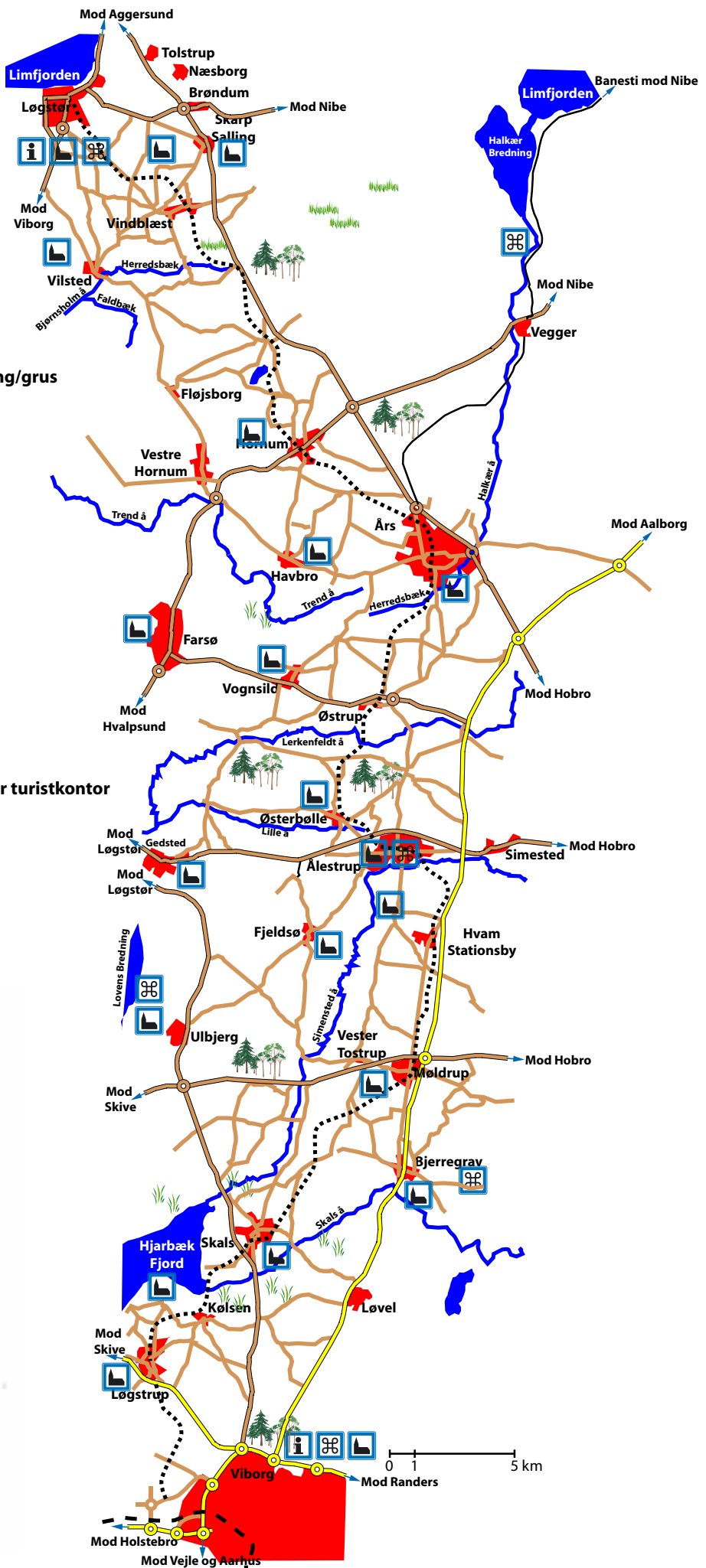

Jernbanebro over Funder Å og jernbanelinjen Silkeborg - Herning

Viborg - Løgstør

Signatur

- Cykelsti: fast belægning/grus
- Vandløb
- Kommunevej
- Landevej
- Motor- eller hovedvej
- Sti
- Jernbane
- Sø, fjord eller hav
- Heder
- Enge
- Skov
- Informationstavle eller turistkontor
- Seværdighed
- Toilet
- Rasteplass
- Naturlejrplads
- Kirke

Års - Nibe

Fakta om stien

Længde: ca. 25 km

Stibelægning: Asfalt

Byer: Blære Stationsby, Vegger, Halkær

Vandløb: Halkær Å, Sønderrup Å

Lidt om banens historie

Ålborg - Hvalpsund

Loven af 8. maj 1894 indeholdt en jernbane mellem Års - Nibe og Svenstrup.

Fra Svenstrup kunne man benytte samme spor som Ålborg - Hadsund der var med på samme jernbanelov.

Staten ydede et tilskud på halvdelen af anlægsudgifterne til de fleste af banerne på denne lov og således også til denne.

Den 23. december 1895 blev der udstedt koncession til banen.

Indvielsen af strækningen fandt sted den 15. juli 1899.

Tanken om anlægget af en bane fra Aars til Hvalpsund fremkom i 1896 på et møde i Farsø og meget kort tid efter nedsatte man et udvalg der skulle arbejde videre med sagen.

Der var kortvarigt oprør til en lokal konflikt mellem de berørte kommuner da Farsø ønskede at banen skulle have endepunkt i Farsø og dermed altså ikke føres helt til Hvalpsund.

I 1900 opnåedes enighed og et nydannet fælles udvalg for banen Aars - Hvalpsund foretog henvendelse til Aars - Nibe - Svendstrup Banen om driftsfællesskab.

Af driftsbestyrer Rammeskov, Aalborg, udarbejdedes et nyt projekt hvor udgiften blev anslået til 756.000

kroner og i den til ministeriet indsendte ansøgning blev det anmodet om at Staten skulle betale halvdelen af anlægsudgifterne.

Næsten samtidigt fremkom en ansøgning fra beboere i Gedsted om koncession på en jernbane Aalestrup - Gedsted - Hvalpsund, men denne bane faldt i Rigsdagen. Dette medførte at Gedsted projektet henvendte sig til Aars - Hvalpsund projektet og fik mod vederlag ændret linieføringen til at omfatte Gedsted.

Men heldigvis fandt man endelig et kompromis der kom på den store jernbanelov af 27. maj 1908. Koncessionen til banen blev udstedt den 13. november 1908 og man startede anlægsarbejderne det næste forår, april 1909.

Af materiel blev der anskaffet 2 lokomotiver, 6 godsvogne og 4 personvogne.

Indvielsen fandt sted den 2. juli 1910 og dagen efter blev den ordinære drift indledt med 4 daglige tog i hver retning.

Indgik senere som del af Ålborg Privatbaner.

Indviet: 2. juli 1910

Nedlagt: 31. marts 1969

Kilde: www.toptop.dk

Lidt om stien

Landskabet

Stien forløber gennem et meget varieret landskab med skov, enge, landbrugsjord og strandenge. Det er tydeligt at se landskabets dannelse efter sidste istid for ca. 10.000 år siden.

Byerne

I Års er der en del ældre huse der er værd at se. Ved Års gamle station starter "Planetstien" med Solen - nærmere herom senere.

Blære Stationsby er en typisk by, der er opført omkring stationen. Bemærk det flotte anlæg som byen har lavet ved stien.

Vegger er ligeledes en by der er vokset omkring stationen. Her bør besøgende forbi "smedens skorsten"

for at se storken.

Se også det flotte anlæg midt i byen.

Storke i Vegger

Halkær Ådal

I Halkær er der en gammel vandmølle. Nibe er byen ved Limfjorden - en gammel by med mange flotte bygningsværker.

Vandløbene

Halkær Å kan ses fra kort efter Blære Stationsby til Halkær. Lige efter Vegger ses Sønderrup Å. Ved Halkær er der flere naturgenopretningsprojekter. Hvor stien krydser Halkær Å, et par kilometer nord for Blære Stationsby, skal du se på broen som har flotte granitfundamenter.

Her kan du nyde ådalen, se keraturerne og lytte til fuglene.

Efter Vegger følger du Halkær Å og Halkær Sø til Halkær Bredning.

Ved Halkær er en gammel vandmølle, hvor Skov- og

Storstenkiste ved Blære

Naturstyrelsen har udstilling. Der er et fantastisk dyre- og fugleliv omkring Halkær Å og Halkær Sø. Ta' dig god tid og nyd det storslåede landskab.

Fra Halkær til Sebbesund følger du strandengene ved Halkær Bredning.

Efter Sebbesund til Nibe følger du Limfjorden.

Andet

Som tidligere nævnt, starter planetstien i Års og følger banestien en del af stien til Nibe. Se en planche på næste side.

Kort før Blære stationby er der en stensætning fra stenalderen - bemærk hvor store stenene der er flyttet med datidens hjælpemidler. Stensætningen er fra ca. 2.500 år før vor tidsregning. Se planchen på næste side.

Vil du tilbage til Års, kan du ta' over Sebbesund til Løgstør og følge banestien fra Løgstør til Løgstrup (Viborg).

Halkær vandmølle

Halkær Bredning

Planchen

Uranus

Den syvende planet fra solen

Uranus

Bemærkelsesværdig ved Uranus er, at den er "væltet", idet dens omdrejningsakse ligger næsten i dens baneplan omkring Solen. Det samme gælder for dens fem største måner. Ligesom Jupiter og Saturn er dens overflade begravet under skyer og en enorm atmosfære. Atmosfæren består mest af brint og helium, men der er betydelige mængder af metan, hvilket giver planeten et blå-grønt skær. Voyager 2 konstaterede endda et tykt skylag af metan. Uranus menes at have en sten jernkerne med en radius på omk. 8000 km, dækket en 8000 km tyk kappe af frosset vand, ammoniak og metan. Det meget tynde rings-

stem blev opdaget i 1978, og man påviste den gang 5 ringe. Der er i dag (2004) 11 kendte ringe. Da Voyager 2 i jan. 1986 passerede Uranus konstateredes betydeligt flere, meget tynde ringe bestående af ganske små objekter med ringe tilbagekastningsevne. Mange forskere mener, at disse småstumper er resultat af kollisioner mellem ukendte smålegemer i løbet af nogle millioner år. At sådanne kollisioner foregår ses tydeligt på Uranus-månen Miranda, som blev meget fint fotograferet af Voyager 2. Den ser ud til at være blevet knust en gang og senere igen samlet til en dygne sammenkittede sten.

Middelfastand fra Solen:	2,8 milliarder km
Banelængde om Solen:	18 milliarder km
Middelbanehastighed:	6,8 km/ sek.
Længde af Uranus-år:	84,01 Jord-år
Længde af Uranus-døgn:	17,24 timer (= 0,79 Jord-døgn)
Diameter v. ækvator:	51.100 km (= 4 x jord-diameter)
Masse:	87 x 1021 tons (14,5 x Jordmasse)
Middelmassefylde:	1,27 (vand: 1,0)
Temperatur:	-2160C
Antal måner:	27

Planchen

Storstenskiste ved Blære

Storstenskiste ved Blære

Stenkiste fra sen bondestenalder.

Store stenkister, som den her ved Blære kendes især fra det nordøst-jyske område. De er opført af enkelt gravfolket i sen bondestenalder (omkring 2500 f.Kr.).

Stenkisterne er beregnet til flere gentagne begravelser og er derfor forsynet med en kort gang.

Begravelser. Da stenkisten blev udgravet i 1982 fandt man begravelser fra både enkeltgravetid (ca. 2500 f.Kr.) og dolktid, stenalderens slutperiode (2400-1800 f.Kr.)

Den begravelse, stenkisten blev bygget til, lå ikke længere inde i kisten men uden for gangen. Det skyldes, at den var blevet tømt, da man i dolktid lagde nye begravelser ind.

Gravgaver. I oldtiden var det almindeligt at give den døde sine personlige ejendele samt lerkar med mad og drikke med på rejsen til

dødsriget.

Gravgaver inde i kisten. I kisten lå udelukkende gravgaver, som hørte til dolktids begravelserne. På det tidspunkt var flintdolken mandens værdighedstegn. Derfor hørte flintdolken også til blandt de almindeligste gravgaver.

Gravgaver uden for kisten. Blandt de gravgaver, som stammede fra den første begravelse og som lå uden for stenkistens gang, var en flintpil og resterne af et lille bæger af ler.

Grav i gravhøjen. I yngre bronzealder (ca. 1000 -500 f. Kr.) blev der nedgravet en gravurne i højen omkring kisten.

De yngste grave. Så sent som i den tidlige jernalder (500 f. Kr. - Kr.f.) har man benyttet gravhøjen som begravelsesplads. I alt fire tidlig jernalders brandgrave uden urner fandt man gravet ind i den gamle stenalderhøj

Fundene fra gravene kan ses på Vesthimmerlands Museum i Års.

De første vogne i Danmark kom i brug på samme tid, som da Blære-kisten blev bygget.

Planchen

Halkær Ådal

et naturgenopretningsprojekt

Hvorfor Halkær Ådal?

Nordjyllands Amt besluttede i 1994 at styrke indsatsen omkring naturforvaltning i særlige indsatsområder. Halkær Ådal og Nørreådalene ved Brønderslev var de to første. Halkær ådal blev udvalgt, fordi der her findes en kombination af natur- og kulturrealer med gode muligheder for genopretning.

Projekterne

Aktiviteterne i indsatsområdet er udsprunget af befolkningens ønsker og forslag. Amtet flyttede i 1994 nogle medarbejdere ud i et rulende kontor i området, hvor der var mulighed for en snak om ideer, muligheder og økonomi. En række projekter er ført ud i livet, og der arbejdes fortsat området:

1. En 4 km lang stiforbindelse fra Hvalpsundruten til Kelddal Mølle.
 2. Mølledammen ved Kelddal Mølle oprenset, så der nu er 3000 m² blank vandflade
 3. Primitiv lejtplads ved Kelddal Mølle. Toilet, bål- og teltplads.
 4. Møllebækken ved Kelddal Mølle restaureret med gydepladser og fiskeskjul.
 5. Genskabt våd eng nord for Kelddal Mølle for at reducere kvælstofudvaskning. Kan ses fra cykelstien til møllen.
 6. Rydning af tilgroet hede og overdrev i sideslugt ved Sønderlund. Der er etableret og afmærket stiforbindelse fra Hvalpsundruten til Sønderlund, 3,5 km. Ved Sønderlund er etableret rasteplass og gangstier i det smukke bakkede terræn.
 7. Rydning og etablering af gangstier i Ejdrup Skov. Skoven er næsten urskovsagtig med et rigt fugleliv.
 8. Faunapassage for bl.a. ådalens oddere
1. Rydning af tilgroet hede og overdrev sideslugten bag Halkær Mølle. Der er offentlig

adgang til den statsejede del af bakkerne bag møllen.

1. Genskabt 20 ha våd eng ved Ågård. Projektet kan ses fra Lynnerupvej nord for Ågård.
2. Genskabt 20 ha våd eng ved Sebbekloster. Projektet kan ses fra St. Ajstrupvej NØ for kirken.
3. Genskabt våd eng ved Hedegårde. Projektet kan ses fra Hvalpsundruten.
4. Genslyngning af Halkær å ved Års og genskabelse af våde enge. Publikum har adgang til området.

Herudover er der bl.a. lavet vandløbsrestaurering i Sillevad bæk og Oustrup bæk ved Års. Fiskespærringer er fjernet, og der er lavet fiskeskjul og gydebanker. Der er indgået aftale om afgræsning uden gødskning og sprøjtning på over 400 ha eng og overdrev i ådalen. Oplysninger om de enkelte projekter kan findes på amtets hjemmeside: www.nja.dk

Områdets geologi og landskab

Halkær Ådal er et flot eksempel på den dalttype, vi kalder tunneldale - op til 400 meter bred og med stejle dalsider. Tunneldalene blev oprindeligt opfattet som udgravet af strømmende vand i tunneller under istidens iskappe. Senere er fremkommet teorier om, at dalene er skabt af fremtrængende istunger, der gravede videre i gamle dale fra før istiden. Uanset dannelsen, står det klart, at stenalderhavet for 4-5.000 år siden stod langt ind i landet og efterlod dalbunden med tykt, jævnt lag af skalholdigt dynd. Kendetegnet for en bred tunneldal er ofte, at åen er reguleret og engene dræned.

Områdets dyre- og planteliv

Dalsystemerne rummer et meget rigt dyreliv, med storken og odderen som de to mest interessante. Storkereden i Vegger har - med vekslende held - gennem årene været den eneste beboede storkerede i Nordjyllands Amt. Odderen lever sit skjulte natteliv i de fiskerige vandløb, kun afsløret af spor i åbrinkens mudder eller vinterens sne. Dalsidernes skove, krat, heder og overdrev har en rig bestand af råvildt, ræv og grævling. Engene er levested for mange ynglende engfugle, og på en aftentur i ådalen først i juni kan områdets mange nattergale høres. I moserne og på de fugtigste enge kan ses op til fire forskellige vilde orkidearter på samme sted - Maj-Gøgeurt, Kødfarvet Gøgeurt, Purpur-Gøgeurt og Sump-Hullæbe. I sideslugterne findes en væsentlig del af dansk hede- og overdrevsflora med spændende arter som Hønsebær, Alm. Ulvefod, Plettet Gøgeurt, Nikkende Kobjælde og rige bevoksninger af Blåbær, Tyttebær og Revling, indrammet af enebærbuske.

Planchen

Velkommen til Halkær Voldsted

Et voldsted

Halkær Voldsted er af den type, der kaldes en herregårdsplads. De hører tidsmæssigt hjemme i den seneste del af middelalderen og den efterfølgende renæssance (1400-1600-tallet). Herregårdspladserne er karakteriseret ved en firesidet og voldgravsomkranset banke med gårdens beboelseshuse, mens

avlsbygningerne har ligget på det "faste" land ved siden af banken. Den omgivende voldgrav skulle signalere status og magt mere end at have forsvarsmæssig betydning. Halkær Voldsteds oprindelige form og alder kendes ikke præcist. Muligvis har voldstedet oprindeligt mindet om Hedegård der ligger ca. 2 km mod syd midt i Halkær Sø. Hedegård er dateret til kort efter 1363 og bestod af bygninger opført

i træ på en lav firesidet banke med en omgivende palisade af træstammer. 1300-tallet var en urolig periode, hvor der landet over blev anlagt talrige tilflugtsborge i uvejsomt og sumpet terræn.

Halkærs hovedbygninger på borgbanken blev revet ned i 1800-tallet, og gårdens nye stuehus opførtes ved avlsbygningerne, umiddelbart vest for voldstedet. Ved nedrivningen af det seneste stuehus blev der fundet genbrugte materialer fra borgbankens trefløjede anlæg bl. a. store røde teglsten (munkesten) og 63 kvadersten af granit, oprindeligt fremstillet i 1100 – 1200-tallet til en kirke.

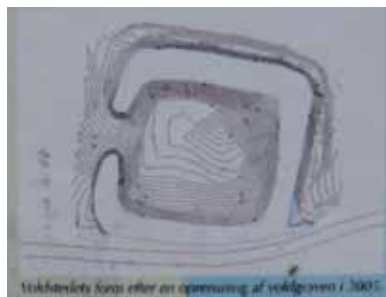
Skiftende ejere

I de skriftlige kilder går historien om Halkær helt tilbage til middelalderen, hvor den ejedes af bispnen i Viborg. Den nævnes første gang i slutningen af 1300-tallet, hvor Peder Andersen Munk af Hedegård tik overdraget Halkær af biskop Jakob for, at opbygge gården til gode tor stiftet. En længere række af adelige personer

fra slægterne Rosenkrantz, Friis, Due, Skeel, Kjær og Kjærulf har igennem tiden ejet Halkær. I en kortere periode efter reformationen i 1536 ejedes Halkær af den danske konge.

Ved en handel i 1726 solgte Albrecht Christoffer Due Halkær's 469 tønder hartkorn til Frederik Kjær til Børglum for 23.000 rigsdaler. Gårdens jorde udgjordes af ca. 7 % hovedgårdsjord, 20 % tiendegods og resten bøndergods. I 1810 blev hovedgårdsjorden reduceret til det halve efter udstykning af 42 parceller. Siden reducerede en lang række af handler Halkær, så herregården til sidst var på 78 ha, svarende til ca. 3 % af 1700-tallets hartkornsværdi. De stærkt forfaldne bygninger blev nedrevet i 2005 og selve voldstedet ejes i dag af skov- og Naturstyrelsen.

På egen hånd

Du er velkommen til at træve en tur i området f. eks. af den markerede sti, der fører dig forbi udstillingerne i Halkær Mølle, en fantastisk udsigt over Halkær Ådal, eller hvad med en gåtur langs åen til fugleudsigtspunktet ved Halkær Sø. Cykelstien Nibe-Haubro på den gamle jernbane byder på en flot og afvekslende tur, der kan afsluttes med ophold og overnatning på shelterpladsen ved Halkær Voldsted. Desuden er der adgang til frit fiskeri på Skov- og Naturstyrelsens arealer ved Halkær Å, hvor der også er fiskemuligheder for kørestolsbrugere. Fiskestrækningerne er mærket med rødt på kortet og med skilte ved bredden. Det almindelige lovpligtige fisketegn skal være indløst. Husk at hunde altid skal føres i snor.

Planchen

Halkær Sø

et naturgenopretningsprojekt

Søen ligger i et område, der tidligere er blevet afvandet med pumper. Gennem aftaler med

lodsejerne er det blevet muligt at standse pumperne og etablere en sø og et vådområde. Arealerne er fortsat ejet af lodsejerne i området og anvendes til græsning, ligesom der fortsat drives jagt i området. Halkær Sø er en privat sø, og sejlads må kun ske efter aftale med bredejerne.

Området er på i alt 150 ha. De fremtidige forhold er vist på kortet. Søen har et vandspejl på næsten 100 ha. Da søen er lavvandet vil størstedelen (ca. 60 ha) med tiden udvikle sig til rørskov. Randarealerne vil bestå af moser og våde enge.

Diget langs Halkær Å er bevaret, således at søen og åen er adskilt. Årsagen er hensynet til fiskelivet, specielt havørredernes frie vandring. En mindre del af vandet i Halkær Å ledes ind til projektområdet i den sydlige del og ud i Halkær Å igen ved afløbet ved Halkær Bro.

Vådområdeprojektet er etableret for at forbedre både natur og miljø i ådalen. Særligt vil vådområdet reducere tilførsel af næringsstoffer til Halkær Bredning med 47 t kvælstof om året. Med projektet er der skabt et område, der kan få et særdeles

rigt fugleliv, især hvad angår vandfugle og rørskovsfugle.

Der er etableret en sti for gående færdsel på diget langs vådområdet fra Halkær Bro til tilløbet af Sønderup Å. Midt på strækningen lå den tidligere pumpestation. Her er etableret et udsigtspunkt, som fra parkeringspladsen kan nås også i kørestol. Fra udsigtspunktet er der en god udsigt over søen, desuden er der mulighed for at krydse Halkær Å og komme til banestien og gå forbi naturcenteret Halkær Mølle tilbage til Halkær Bro.

På vestsiden af søen er der etableret et udsigtstårn. Man kommer til tårnet fra P-pladsen på Louisendalvej. Af hensyn til dyrelivet er der ikke etableret stier i den sydlige del af projektet.

Området Historie

I den tidlige middelalder blev der i ådalen etableret to tilflugtsborge i form af voldsteder med befæstede træbygninger. Hedegårde Voldsted ligger nu midt i vådområdet og lå også i middelalderen i et fugtigt og generelt set ufremkommeligt engareal. Voldstedet rejser sig nu fra den omgivende vandflade som en lav firkantet forhøjning, men vil med tiden forsvinde i rørskoven. Halkær Voldsted ligger ved Halkær Bro, hvor der er offentlig adgang til voldstedet. Borgen var forløber for Halkær Hovedgård, hvis forfaldne hovedbygning fra omkring år 1900, sammen med nyere avlsbygninger, blev fjernet i forbindelse med projektet

Halkær Hovedgård blev nedrevet i 2005

Frem til 1900 havde Halkær Å et naturligt forløb i området. Arealerne, der stødte op til åen, blev afvandet med grøfter, og de blev benyttet til græsning og høslet. I starten af 1900-tallet blev Halkær-Ejdrup Pumpelag etableret, og afvandingen af området blev gennemført. I perioden 1910-20 blev der etableret en landkanal vest, for området. Samtidig blev Halkær Å reguleret og inddæmmed, og dannede pumpelagets grænse mod øst. Man pumpede drænvandet op i

åen og skabte både kornmarker og frodige græsgange. Pumpelaget eksisterede i næsten 100 år, indtil det blev nedlagt i 2005. Vådområdeprojektet er blevet udviklet i et godt samspil mellem Nordjyllands-Amt og Halkær — Ejdrup pumpelag.

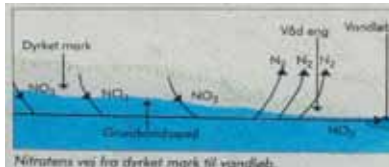
Planchen

Våd eng ved Hedegård et naturgenopretningsprojekt

Projektet:

Som et led i Halkær ådals-projektet er der i 1998 etableret en våd eng på et ca. 3 ha stort engareal ved Hedegårde. Arealet har hidtil ligget som et drænet engareal. Drænene er afbrudt, så vandet kan sive gennem engen. Parallelt med åen er etableret en opsamlingsgrøft, hvis vandstand ved afløb til åen kan reguleres. Området ved Hedegårde er præget af store mængder trykvand, som trænger frem ved foden af den høje skrænt, der udgør ådalens kant.

Vådengsprojektet ved Hedegårde er gennemført som en 20-årig aftale om ændret afvan-

ding (Tilskud til miljøvenlig jordbrugsdrift). Nordjyllands amt har stået for projektets praktiske udførelse. Arealet er velegnet til afgræsning, da det rummer både høje, tørre partier og lavere, fugtige eller meget våde arealer. Fårene undgår selv de blødeste arealer.

Vådengsprojekter indebærer udover afgræsning eller høslet naturligvis også ophør af gødskning og sprøjtning. Da engen ved Hedegårde er naboareal til et artsrigt kærrområde, er der håb om at engen med tiden kommer til at fungere både som fjerner af kvælstof og som værdifuldt naturareal.

Adgang:

Der er ikke offentlig adgang til arealet, der nemt kan overskues fra Hvalpsundstien.

Hvorfor våde enge?

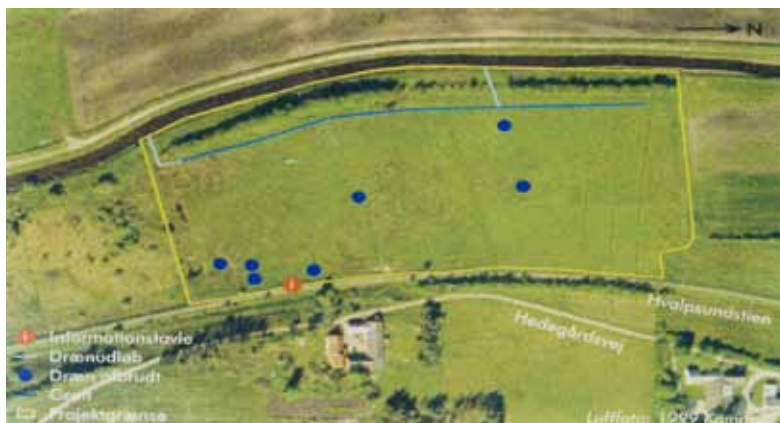
Den våde eng skal opsamle og fjerne overskydende nitrat fra de dyrkede marker, som ellers kommer med drænvand eller gennem grundvandet ud i vandløbene og videre til Limfjorden. Her vil det bidrage til algevækst, iltsvind og fiskedød, som især i varme somre plager fjorden. En del af nitraten kan fjernes, hvis vandet siver gennem en våd eng. I den iltfrie, vandmættede jord omdannes nitraten (NO_3) gennem jordbakteriernes livsprocesser til harmløst atmosfærisk kvælstof (N_2). Forsøg har vist, at 1 ha våd eng er i stand til at fjerne nitrat fra omkring 10 ha dyrket jord.

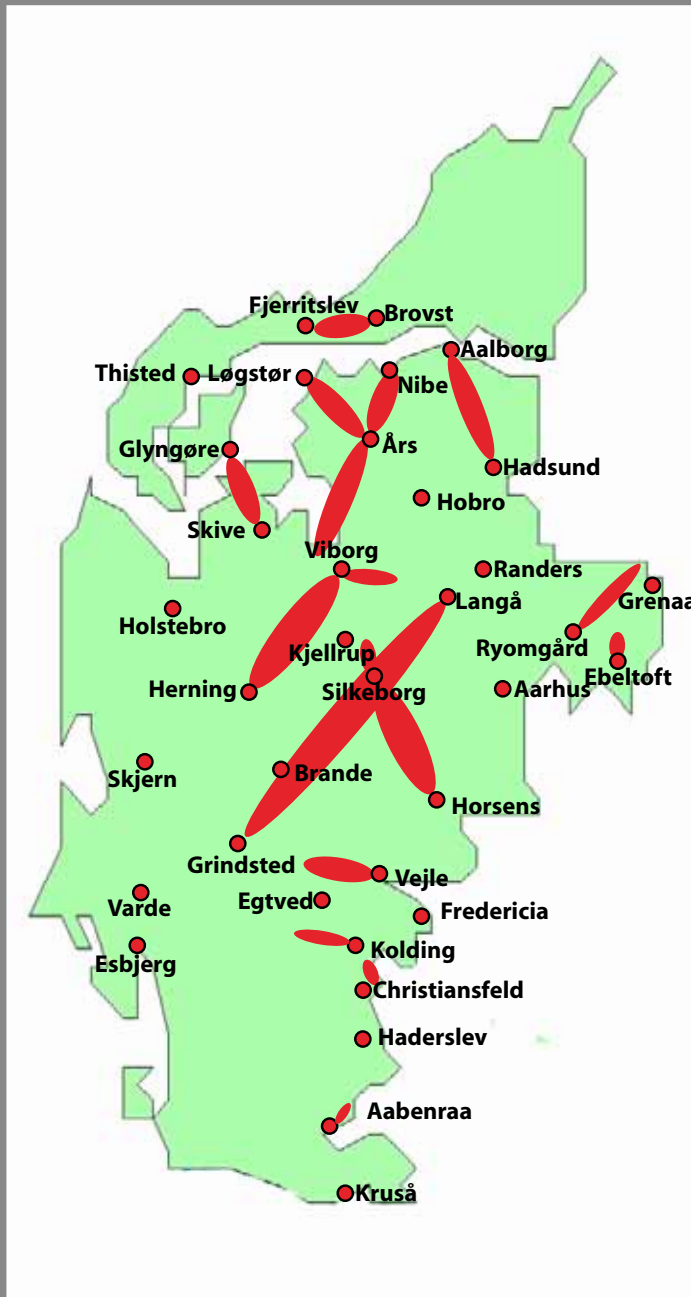
Våde enge i Halkær ådal:

Andre vådengsprojekter i Halkær ådal kan ses bl.a. lige nord for Sebberkloster, ved Ågård (ses fra Lynnerupvej), lige nord for Kelddal Mølle samt nedstrøms Aggersundvej i Aars. Ved Aars er der offentlig adgang til arealet fra P-pladsen på Roldvej.

Halkær Å – et naturgenopretning projekt:

Nordjyllands Amt har siden 1994 samarbejdet med kommunerne og lodsejerne i Halkær Ådal om en række projekter, der kan forbedre natur og miljø og fremme friluftslivet i ådalen. 23 forskellige projekter er foreløbig gennemført. Amtet hører gerne fra lodsejere, som har ideer eller ønsker om nye projekter. Læs mere om Halkær-projektet og om tilskud til våde enge på amtets hjemmeside: www.nja.dk/teknik/natur.html

En tur på landet kan meget vel være en tur på en banesti. Her kan du virkelig opleve naturen i al naturens magt og væld. Så det er bare om at bruge alle sanserne.

På banestierne er der fred og ro. Her er meget natur, og du kan opleve meget kultur. Se de mange seværdigheder der er ganske tæt ved banestierne, smukke huse/bygninger, gamle meget smukke "jernbanebroer", oldtidsminder, museer og meget andet. Du kommer tæt på flora og fauna.

Arealerne ved banestierne er den rene natur, som medvirker til et righoldigt liv. Og der mange fredede arealer tæt ved banestierne.

Der er naturlejrpladser, rasteplasser og ikke at forglemme, grøftekanter. Så tag bare madpakken, kaffen eller en sodavand med, men husk at tage dit affald med hjem!